

קורס ACI מס' 9: חיי המוסר

מקראה ראשונה: האגרת של ג'ה צונגקפה על חיי המוסר

מקראה זו מכילה את הטקסט המלא של אגרת ששלח ג'ה צונגקפה לנונג דרקפה לכבוד טכס מתן נדרים של הנזירים הראשונים מג'אלרונג. החכם נונג דרקפה, הידוע גם בשם הנזיר מצקו (הנזיר ממושלת המלכים של צקו), היה אחד מתלמידיו הקרובים ביותר של ג'ה צונגקפה. לאחר שסיים לאמנו בדהרמה, שלח אותו ג'ה צונגקפה לאזור מרוחק במזרח טיבט, ונתן לו משימה להקים מנזרים ולאמן נזירים בודהיסטים.

ההתכתבות בין המורה ותלמידו המרוחק כוללת כמה דוגמאות קלסיות לחשיבה בודהיסטית, כגון התפקיד של חיים אתיים בפיתוח היכולת למדוט ולראות ריקות. מכתב אחר ששלח ג'ה צונגקפה לנונג דרקפה בתקופה זו מכיל את היצירה המפורסמת "שלוש הדרכים העיקריות", אשר יחד עם הפרשנות של פבונגקה רינפוצ'ה תורגמה לספר "דרכים עיקריות בבודהיזם". ההקדמה לספר זה כוללת פרטים נוספים על חייו של נונג דרקפה, וקשריו הקרובים לג'ה צונגקפה. הגרסה של המכתב שתורגמה כאן הכילה שגיאות דפוס רבות, שתוקנו על ידי המתרגם לאנגלית, גשה מיכאל רואץ'.

אני קד למורי הנכבד, הקול הרך.

אני קד למורה שאין משלו,
ידיד אוהב ביותר שכלל לא נכיר,
ידיד מושלם שאין כמותו,
האח האחד לכל נזקקים שכמותנו.

מצאתי שהוראתו הנה היחידה
שבכוחה להזין את כל היצורים,
ועל כן באהבה אעניקנה
לזה שהוא תלמידי.

הדהרמה הנאצלת של המנצח
היא מכרה הזהב של אושר לכול,
ואתה בני הנך מגינה האמיץ
תפילתי שתאריך ימים ושנים!

בני החכם, גונב לאזני שהבאת
את אור תורתו של רב הסגולות
לארץ אפלה ורחוקה, ומלאת אותה בנסיכים
של בודהות מלכים, המתרגלים במאמץ ובטוהר.

אגרת המודיעה לי בשורות אלו
מחשבות נפלאות במילים-כוכבים,
הגיעה אלי בזכות חסדך, על ידי אחדים
אשר שוחררו מחיי ביתם.

וכאשר נגעה האגרת בידי,
הציתה רוחם של מעשיך הטהורים
את הפתיל של רוחי,

ונשאה מחשבותי שם אליך.

כול תורת המנצחים מצויה בשלוש אסופות הכתבים, ותמצית תורתם מצויה בשלושת האימונים הנעלים. ראשון ביניהם הנו האימון בחיי המוסר, הנמצא, כך הבודהות אמרו, בלימוד על המשמעת.

זו גם הסיבה שחלק כה רב של הדהרמה, כה נעלה וטהורה, הוקדש על ידי הבודהות ללימוד המשמעת. זה גם מסביר מדוע אותם חכמים, המבינים נכונה את הסדר של לימוד הנושאים, כה מתענגים על לימוד של תורת המשמעת.

כדי להצליח באימון הנעלה של חוכמה, השקפה נשגבה, יש להתאמן תחילה ברכוז המושלם, של שלוה. רק בקושי ניתן לשמוע כיום ולו אף זכר לאמת זאת, ואף לא מילה על כך שרכוז טוב לא יושג בלי אימון מקדים בתורת המוסר.

יש מי שמידת האומץ שיש בלבם דיה להתחייב לאימון הזה, אך רק מן השפה ולחוץ, ואחר כך הם זורקים את ההתחייבות כמו זבל – אלו הנם נקלים שבנקלים. דרכם של קדושים היא שונה, ולא יחסכו שום מאמץ לשמור בשלמות את נדרי המוסר שלהם הם התחייבו.

לאחר השגת התובנה הזאת יש לפתח דריכות ומודעות, לבדוק ללא הרף את מעשינו, דיבורנו, ומחשבותינו, לבל נשגה, וכן להיעזר בתחושות האכפתיות ושל מה שהולם, לרסן ככל יכולתנו את סוס החושים הפראי, ולנתב סוס זה למסלול שאיננו מוביל לטעות. שמירת תודעה באופן זה תאפשר להחזיקה בריכוז מושלם, מקובע על אוביקט רב חסד ככול שתבחר. ועל כן מומלצים חיי המוסר להשגת הרכוז המושלם.

תודעה שכזו היא פנויה לחלוטין מכל כתם של מוסר פגום, לעולם לא תופרע ואיננה סוטה מאובייקט טהור שתבחר, ולכן יכולה היא לראות בבהירות העדר של קיום עצמי, ריקות, בדיוק כבבואת הירח בראי של מים שקטים וצלולים כגביש.

השגת הבנה מושלמת של נקודות חשובות כגון אלה, בדרך של שלושת האימונים הנעלים, תלויה במדויק בהבנה של כול שלושת הקבצים של הכתבים הבודהיסטים, ועל כן עליך לקחת עצמך אל המאסטר, ולהתאמן בשלושת הקבצים.

המורים הגדולים שבכול הזמנים חזרו ואמרו, שלהגיע להשגים של ממש הוא העיקר בכל האימון. קח אם כן את כל שתאפשר הבנתך הנוכחית של התורה, וישם במהירות בחיך, ללא כל דחייה.

כתבתי שורות אלו כהצגה מאוד מקוצרת של הסיבות לכך שחיי המוסר הם הבסיס לדרך הבוזהיסטית. אני מקווה שתשמרם בלבך, ותעיין בהם שוב ושוב. אני מרוצה במיוחד על שהצלחת להעניק נדרי נזירות למספר כה רב של אנשים, ועל שהרבית ללמד את הווינאיה [הלימוד על משמעת], במקום שמבחינת הבודהיזם נחשב לארץ ברברית.¹

אם אדם מתמקד בעיקר בהשגת הנדריים, ואחר כך נכשל בהיבט המעשי של שמירה קפדנית על קיומם, והחזרתם לתקנם כאשר נפגמו, הרי שאז לא יהיה זה כלל אפשרי שהתרגול של חיי מוסר יהיה טהור. ולכן חיוני כעת שתמשיך ותעזור לנזירים הטריים לשמור היטב על הנדריים, ע"י שתלמדם מה פירוש שהנדריים נשברים. כמו כן, עליך להנהיג תרגול קבוע של טיהור ותקון נדריים. באופן זה ילמדו הנזירים להתוודות על טעויות שנעשו בעבר, ולהמנע מטעויות בעתיד, העלולות להגרם על ידי אחד מארבעת הגורמים לשבירה, כגון הבנה לא נכונה את הנדריים. עליהם ללמוד לעולם לא להקל ראש בשבירת נדריים, וללמוד את השיטה הנכונה לתיקון הנדריים בכול פעם שאלה נשברו. בדרך זו, ועל ידי פיתוח תחושה של בושה ושל התנהגות הולמת, וכן דריכות ומודעות וכלים כגון אלו, הם ישיגו דרך חיים מוסרית לחלוטין.

באופן כללי, הבודהות תארו את היתרונות שבאים מעשיית המעשים הטובים, ואת הבעיות החמורות שנובעות מעשיית מעשים שאינם טובים. אנו נוטים שלא להחשיב את יתרונות הנדריים כמשהו שהוא רלבנטי עד לזמן בו נשכב על ערש מותנו. ואנו מתיחסים לתאורי הבעיות כאל איזה איום לוטה בערפל. עדיף לנסות לפתח, בעומק לבנו, את ההכרה שאלו אמת לאמיתה.

באופן ספציפי, עלינו להרכות במדיטציה על היתרונות של שמירת דרך חיים מוסרית, ועל הבעיות החמורות שיבואו אם חוקים אלו אינם נשמרים. מדיטציה כזו תביא להכרה מלאה באמיתותם. אם לא נמדוט באופן זה, ואם השמירה על חוקי המוסר מונעת אך ורק על ידי מחשבה על האופן שבו אנו נראים לזולת, או מרצון לזכות בכבוד או מתן, הרי שאז כול הערך של קיום המוסר יורד לטמיון.

המכשול שמונע בעדנו מלנהל חיים מוסריים מונעים על ידי הסיבות הנכונות, הוא העניין הרב שלנו בפעילות שקשורה רק בחיים הנוכחיים. וזה מציידנו נובע מאמונה שיש לנו שאנו עומדים לבלות זמן רב בחיים הנוכחיים. התרופה הטובה ביותר לאמונה זאת היא לשמור על מודעות למותנו הקרב, במספר רמות. כיוון שכך, חיוני שנמדוט שוב ושוב על העובדה שנמות.

בקצרה, היכולת לראות במפורט את הקשר הבדוק שבין מעשינו והתוצאות שנקצור מהם שמורה רק למי שהוא כל-יודע. ועל כן, עלינו לעיין תכופות בכתבים כגון "הסוטרע על מודעות", "מאה מעשים", "מאה סיפורים על חיים קודמים", "הסוטרע על חכמים ועל כסילים", "סיפורים מכתבים", והרבה סוטרות אחרות ובאורים קלסיים.

אם נעשה זאת, נוכל לחזק עוד יותר את הכרתנו בחוקי המעשים ותוצאותיהם. עלינו לטהר את הקרמה הרעה שצברנו בעבר, עד לנקודה שבה אנו בטוחים שהיא נמחקה. עלינו לרסן את עצמנו שלא לאסוף קרמה רעה חדשה, עד שנגיע לכך שאנו בטוחים שהפסקנו לגמרי התנהגות זאת.

עלינו לקחת את הקרמה הטובה שצברנו עד כה, ולהעצים את כוחה ע"י סוגים שונים של תפילות יעילות. עלינו לבחון איזה קרמה טובה טרם הצלחנו להשיג, ולמצוא דרכים להשיגה, לא רק ע"י מספר קטן של פעילויות, אלא ע"י מגוון רחב של אמצעים.

היעילות של כול שנצליח לבצע ממה שהוזכר כאן, תועצם לאין שעור אם נלמד לפעול להשיגה ובו זמנית לשמור את לבנו ספוג בבודהיציטה, בין בצורתה המלאה או אפילו בצורה חלקית.

¹ ארץ ברברית – באופן כללי – ארץ שאין בה חוקי מוסר, או שאין בה מי שאוכפים אותם. באופן ספציפי הכוונה היא לארץ שאין בה סגנה, קבוצות של נזירים המתרגלים את נדרי המשמעת על פי הווינאיה.

זכור גם שהבודדות המנצחים המליצו באין סוף כתבים, גלויים וחסויים, שעלינו לשאוף ולמצוא את הראייה הנכונה של ריקות, זו שמחסלת לחלוטין כול נטיה להאחז בסמינים כאילו היו הם האוביקטים עצמם. ראייה זו מצידה תאפשר להמנע משתי הקיצוניות, זו התופסת דברים כקיימים באופן עצמאי, או זו שטוענת שאם אינם קיימים באופן עצמאי הרי שאין הם קיימים כלל.

הבנה טובה של חוקי הקרמה ותוצאותיהם משלימה את הראייה הנכונה. עצם המאמץ לדקדק בקוצו של יוד, ולעשות את הדבר הנכון בזירה של המעשים הטובים והרעים, עד לפרטים הקטנים ביותר בחיינו, יעניק לנו יכולת לסלק לחלוטין מקרבנו את שתי הקיצוניות, זו של "הדברים קיימים באופן עצמאי", וזו של "אם אינם קיימים באופן עצמאי הרי שאינם קיימים כלל".

הרוב המכריע של היצורים נופל לאחת משתי המלכודות הללו. יש כאלו שיש להם תפיסה מוטעית של דברים, שבמהותם הם ריקים, שגורמת להם לחשוב שדברים הם קבועים. לאחרים יש תפיסה מוטעית שעוקפת את האופן שבו הדברים קיימים במציאות הכוזבת, ואשר ממנה משתמע שדברים אינם יכולים כלל להתקיים.

קשה מאוד לתפוס את האמת כמות שהיא, וגם בין אלו שמסוגלים לתפסה, רק מספר קטן לאין שעור יכולים להפוך לכלי הראוי לקבל את הלימוד. לכן כול מי שמקווה אי פעם להשיג דברים אלו חייב ראשית ליצור את הסיבות שיביאו זאת; לצבור את כוחו העצום של החסד ולטהר את המעשים הרעים, ולהרבות בתפילות קדושות למכביר. הם חייבים למצוא מורה רוחני מתאים הבקיא בתורה, ולשרת מורה זה כיאות, וללמוד היטב את הכתבים הקדושים המסבירים את התורה. ולבסוף, הם חייבים לחפש את האמת ע"י שמוש בשכלם ולבחון מקרוב כול נקודה, ולעולם לא להסתפק בהבנה כללית או בהבנה שאיננה שלמה.

הבנתך ומידת השכנוע שלך בכול הנקודות שהזכרתי ילכו ויתחזקו אם תקדיש זמן לסירוגין למדיטציה עליהם וללימוד פורמלי עליהם. תרגול זה עצמו יתחיל גם לפעול לחיסול כול נגעריך הרוחניים. ולכן אני מפציר בך לתרגל באופן זה.

הכבוד שתרחש לתורה של מי שלעונג הלכו
הוא מושלם, ועצמת תבונתך אדירה.
צועד אתה בחוכמה, נוונג דרקפה שלי,
בעקבות הענקים.
בוא כעת ומלא אחר הוראתי!
עשה שחייך, מעשיך ותפילותיך
ישוו לאלה שלי,
וביום הארתנו אתן אני לך
את הלגימה הראשונה של אלמוות.

זאת היא האגרת שנכתבה לחכם הגדול מצקו, המורה הרוחני הטהור הידוע כנוונג דרקפה. זוהי תשובה למידע ממנו שתאר כיצד הוא הקים קבוצה מאד מיוחדת של נזירים, ע"י שנתן נדרי נזירות לתלמידים מהמחוז המזרחי גיאלרונג, דבר שמעולם לא קרה לפני כן. התשובה עצמה חוברה ע"י הנזיר המהולל לובסנג דרקפה (ג'ה צונגקפה) ונשלחה ממקום הריטריט שלו שנקרא טורה, בסמוך למקום שנקרא איסה.

מי ייתן שהטוב יעלה ויגבר!

קורס ACI מס' 9: חיי המוסר

מקראה שנייה: המתווה של "הסוּטְרָה על המשמעת" ("ווינאיה סוּטְרָה")

מובא בזאת תאור מקוצר של הנקודות העיקריות בספר'פנינה הנותנת כל משאלה, שהוא תאור תמציתי של הספר'הסוּטְרָה על הווינאיה שנכתב ע"י החכם גונה פרבהה. המחבר הוא צ'וני זרקפה שדרוב, (1675-1748), מחבר הסדרה האלטרנטיבית של ספרי למוד באוניברסיטה המנורית סרה מיי.

I. מתווה ראשוני (תחילת גיליון 2A) הכולל:

- סכום כיצד הגיע לורד בודהה להארה במשך תקופה של שלושה עיזנים אין סופיים (2A).
- השנים המדויקות שבהן ביצע לורד בודהה את מעשיו הרוחניים העיקריים (2B).
- הסבר מדוע ההוראה על הווינאיה היא ההוראה הנעלה ביותר של לורד בודהה (3A).
- רשימה מקוצרת של היצירות הקנוניות על וינאיה והביאורים שלהם (3A).

II. הסבר על עצם החלקים של טקסט המקור (3B)

- א. משמעות השם של טקסט המקור (3B)
- ב. הסבר של קידת הכבוד של המתרגם (4A)
- ג. ביאור של טקסט המקור (4A)

1. פרטים על הצהרת הכוונה (4A)

כולל פרטים על הנושא, נדרי השחרור האישי, ואחד עשר נושאים הקשורים בנדריים

2. הביאור עצמו (7A)

- א. איך לעבור ממצב שאין נדריים למצב שיש (7A)
כולל:

דיון בטכסים המקוריים והמאוחרים יותר של הענקת הנדריים
דיון מפורט מי יכול להעניק את הנדריים (הסוגים השונים של "ראש מנזר" ושל מורה רוחני) (9A)
הסבר של הסוגים השונים של הנדריים (10A)
פרטים על מדידה של ימים וחודשים, שדרושה כדי לקבוע נכון את תאריך טכס לקיחת הנדריים, והסבר קצר של חגים בודהיסטים (11A)

ב. לאחר שלקחת את הנדריים, איך לשמור שלא ינזקו (15A)

1. הסתמכות על תמיכה חיצונית, הנזיר שנותן את הנדריים, לעזור בשמירת הנדריים (15A)
כולל:

- פרטים מרובים על הכישוריו של הנזיר שנותן נדריים (15A)
- הדרישות ממועמד מתאים ללקיחת הנדריים (18B)
- תאור של מתן נדריים לנזירות (20A)
- 2. הסתמכות על תמיכה פנימית, כוונותיה הטהורות, לעזור בשמירת הנדריים (21A)
- 3. שמירה על הנדריים ע"י הבנה טובה של הגורמים שפועלים נגדם (21A)
- תאור איך ניתן לאבד את הנדריים (21B)
- הסבר של חמש קבוצות הנדריים (22A):
 - א. הסבר של כול קבוצה בפני עצמה
 - i. טפול כללי

1. חלוקה (22B)
2. קיבוץ (22B)
3. הגדרות (24A)
4. מספור (24B)
5. סדר (24B)
6. משמעות מילולית (24B)
7. תוצאות של שבירה (24B)
8. אדם (25A)
9. היתרונות של שמירה (25B)
10. הבעיות הנובעות משבירה (25B)

ii. טפול ספציפי

1. קבוצת הנדרים שנקראת "מפלה" (25B)
2. קבוצת הנדרים שנקראת "שארית" (31A)
3. קבוצת הנדרים שנקראת "גורם לנפילה"
4. קבוצת הנדרים שנקראת "ווידוי אישי" (41A)
5. קבוצת הנדרים שנקראת "מעשים רעים" (41B)

ב. הסבר יותר כללי, (43A)
כולל

- פרטים כיצד הנדרים ניזוקים (43A)
סיבות מדוע, בתנאים מסוימים, הנדרים לא יוצרו היטב (44A)
תאור של הנדרים של נזיר מתחיל, נזירה מתחילה, ושל נזירה
בינונית (44B)
נתוח של מספר סוגיות מוסר (45A)
דיון אודות נסיבות מקלות, כגון אי שפיות זמנית (46A)

4. שמירה על הנדרים ע"י התמחות בתרגול הנזירי (46A)
כולל:

תאור של שבעה עשר היסודות של התרגול הנזירי, מקובצים לשלוש קטגוריות רחבות של
התמחות בתרגול הנזירי (46B), הדרך הנכונה לקיימם (52B), וכיצד לבצע את הטכסים
הנזיריים (59B)

ג. כיצד לשקם את הנדרים, אם קרה והם נפגמו (62B)
כולל גם שקום נדרים לאחר מפלה, וגם השבת אחדות לאחר מחלוקת

3. נקודות מסייעות
פרטים כיצד להציג את הציור של גלגל החיים בכניסה למקדשים, והקשר שלו לארבע האמיתות הנאצלות
(70B)

ד. הערות מסיימות
הערות על החבור של הביאור (71A)

קורס ACI מס' 9: חיי המוסר

מקראה שלישית: הקדמה לנדרי השחרור האישי

כאן יובא חלקו הראשון של "השמש" שחובר על ידי החכם נגולצ'ו דהרמה בהדרה (1772-1851) כביאור לספר "תמצית האוקינוס של הוינאיז", סיכום של לימודי הוינאיז שחובר על ידי ג'ה צונגקפה (1357-1419).

מובא בזאת "השמש: הבהרת כוונתו האמיתית של לובסנג, ביאור של "תמצית האוקינוס של הוינאיז".

ביראת כבוד אקוד למוֹרִי,
לראשון בין כל בעלי הסגולה,
לקול הרך, לסרסוטי!

גופך הנשגב, על כל סימניו,
זוהר לו באור יקרות,
נישא מלכותי כהר מרו,
מוקף ברכסים של זהב.
דבורך הנשגב על שישים סגולותיו
מתוק כנגינת הקטרוס
של בנות נגנים שמימיות.
תודעתך הנעלה תקלוט בבהירות את הכול,
כשמש העולה בחופה הפרושה
של שמים נקיים מענן.
אדון לא מעורער של שלושת הרזים -
עדיים של מעגלים אינסופיים -
אנא תן לי את ברכתך!

ללובסנג אקוד ביראת כבוד עמוקה,
בנה של אלת המרחב,
שמש שזרחה מצונגקה, מקצה המזרח,
ככדור של אש עם אלפי להבות משתלחות,
שלעומתו נראים כל אותם
ילדי מנצחים אדירים,
שהופיעו בטיבט כעטרת יהלומים,
כאילו היו אנשים רגילים.

על ידי שחבץ את הים הגדול
של ארבע האסכולות של המלה,
יצר גואל זה את תמצית העיקר:
מופת שאין לו תקדים אודות הוינאיז.
אם תיקח אבן חן זו שאין משלה
ותשימנה בראשו של נס הנצחון
של ביאור זה של כוונתה,
היא תגרום למטר העדין
של אושר נשגב, הן שלי הן שלך,

לרדת אל זה העולם.

אם הנך כלי שאינו מזוהם
על ידי צחנת ההעדפה,
וניחנת בתבונה להבחין
בין מה שהוא טוב או רע,
אם כזו היא תודעתך,
כמו מרחב שאיננו מוגבל,
בוא ושתה משקוי האלמוות
במילים היפות שכאן!

I. המוקדמות

מלך הדהרמה הנערץ, צונגקפה הגדול שבא מהמזרח, זה שידוע כלובסנג דרקפה המזהיר, נודע לתהילה בכול שלוש הארצות, חיבר פעם סיכום של נדרי השחרור האישי. זהו הטקסט הנקרא "התמצית הקצרה של האוקינוס של הוינאיה". ההסבר שלי ליצירה זו מתחלק לשלושה חלקים: המוקדמות, גוף ההסבר, והסיכום. למוקדמות עצמן יש שלושה חלקים: תפילה, שבח והלל, והתחייבות לחבר את היצירה.

התפילה

התפילה מופיעה בשורה הראשונה של הטקסט:

אום! לוי ישרה האושר והטוב בכול.

המשמעות של שורה זאת הוא כדלקמן: ההברה אום מסמלת את שלושת הרזים – הגוף, הדבור, והתודעה הנעלים של הבודהות המנצחים. כאשר אנו משמיעים הברה זאת, אנו חושבים על הישויות שהיא מסמלת. אלו הבודהות המנצחים, בעלי שלושת הרזים, יחדיו עם בנותיהם ובניהם. אליהם אנו שוטחים את תחינתנו: לוי יעלו כול היצורים על הדרך המובילה לאושר הזמני של אנשים ואלים, ולאשר העליון של שחרור וידע כול. לוא יגיעו למעמד שבו יהיו להם שלושת הרזים, בדיוק כמו לבודהות המנצחים.

שבח והלל

השבח וההלל מבוטאים בשורה הבאה של הטקסט:

אני קד לזה שיודע הכול.

הלאמה הנכבד שלנו, בפתיחת חברו, קד קידה למענם של כל תלמידיו. הוא עושה זאת מכמה סיבות: לעזור לתלמידיו להכיר בגדולתו של הבודהה, להגדיל את מכלול החסד שלו עצמו, ללכת בדרכי הקדושים, וכך הלאה. במיוחד, הוא מנסה לפעול לפי צו עתיק. הוא קד קידותיו באמונה וכבוד עמוקים, מפנה את מחשבותיו לסגולות המיוחדות של המורה. בשער סומר, הוא מצמיד את כפות ידיו בדבקות מעל לראשו. הוא מתכופף, משתחוה ליודע - כול – לבודהה, המנצח הנעלה, התופס ישירות את כול הדברים, כולל הפרטים הזעירים ביותר במנגנון של סיבות ותוצאות. ג'ה צונגקפה מביע את רחשי כבודו במילים, מחשבות ומעשים, בהערצה צלולה.

התחייבות לחבר את היצירה

למוקדמה השלישית, ההתחייבות לחבר את העבודה, יש שני חלקים: שבחים של הגדולה של חוקי הוינאיה, וסכום של כול גוף היצירה בתוך ההתחייבות עצמה. הראשון מבין אלו כלול בפסוק הראשון של טקסט המקור.

**ישנו בנמצא אותו הדבר
שאם תוכל להסתמך עליו**

**יביא הוא אותך בקלות
לקרייה של החופש.
לשד החיים של התורה
של מי שלעונג הלכו,
הלא הוא הדבר שנקרא
"השחרור האישי".**

הדבר בטקסט המקור מתיחס לעצם השורש של תורת הבודהה, כלומר, לנדרי השחרור האישי ולספרים על הוינאיה, שנושאים הוא נדרים אלה. נניח שאתה מסתמך עליו: אתה לוקח על עצמך נדרים אלו ושומר עליהם היטב. זה, אם כך, מה שיביאך בקלות (ללא קשיים גדולים) לקרייה של העולמות העליונים, לחופש, ולידע כול. משהו זה הוא גם התמצית הנשגבה של תורת הבודהה (אלו שהלכו אל העונג), לשד החיים עצמו שמאפשר לתורה זו להמשיך להתקיים בעולמנו. דבר זה שנקרא נדרי השחרור האישי, נקרא כך כי אנשים אלו שלוקחים אותם על עצמם, ואז שומרים עליהם כיאות, יצליחו להמלט מגלגל הסבל, ואלו שאינם נוהגים כך, לא יוכלו לעשות זאת.

החלק השני, שבו מוצג בתמצית כול הגוף של הטקסט ע"י הבטחה לחבר את היצירה, מוכל בפסוק הבא של טקסט המקור:

**בנאמנות אסבירם בששה חלקים:
טבעם הבסיסי, כיצד הם מתחלקים,
תיאורם המפורט, מי יכול לקחתם,
איך ניתן לאבדם, והתועלת שהם מביאים.**

ג'ה צונגקפה אומר שהוא יסביר את נדרי השחרור האישי, שאותם הוא רק הזכיר לפני כן, תוך נאמנות לכוונתם האמיתית של הבודהות המנצחים. הוא יעשה זאת בששה חלקים: טבעם הבסיסי, האופן בו הם מתחלקים לשמונה סוגים, תאורם המפורט, מי יכול לקחתם, איך ניתן לאבדם, והתועלת שהם מביאים אם שומרים עליהם כיאות.

II. ההסבר עצמו

ההסבר של הטקסט עצמו מתחלק לאותם ששה חלקים: טבעם הבסיסי, האופן בו הם מתחלקים לשמונה סוגים, תאור מפורט, מי יכול לקחתם, כיצד ניתן לאבדם, והתועלת שהם מביאים אם שומרים עליהם כיאות.

טבעם הבסיסי של הנדרים

חלק זה מתחלק לשנים: זיהוי טבעם הבסיסי של נדרי השחרור האישי, ודיון בעמדות של אסכולות בודהיסטיות שונות בשאלה האם טבעם הבסיסי של הנדרים הוא פיזי או מנטלי.

הזיהוי של טבעם הבסיסי של נדרי השחרור האישי מצוי בשורות הבאות של טקסט המקור:

**הלא הוא המנעות מפגיעה בזולת
ובסיסה, שמקורו בגישה של תפנית.**

כאן אומר ג'ה צונגקפה שהמחויבות לנדריים אלו צריכה שמקורה יהיה - כלומר עליה להיות מונעת ע"י - גישה של תעוב עמוק של כול טפח של גלגל הסבל, והחלטה לפנות ממנו. אין לטול את הנדרים רק משום שאתה מחקה מישהו או הולך בעקבות ההמון.

טבעם הבסיסי של הנדרים הוא כדלקמן: בנוכחות הלאמה שלך, אתה מסכים ונשבע להמנע מלהזיק לאחרים; אתה מסכים לרסן עצמך מבצוע שבעת המעשים הרעים של גוף ודבור אשר מטבעם הם שגויים, וכן להמנע מבסיסה. המילה

"בסיס" כאן מתיחסת או לשלושת המעשים הרעים המנטליים שמהווים בסיס לשבעה, וכן למעשים הרעים שנאסרו ע"י הבודהה הנעלה.

העמדות של האסכולות הבודהיסטיות השונות בקשר לשאלה אם טבעם הבסיסי הוא פיזי או מנטלי מבוטאת בשורות הבאות:

**... זוהי קרמה פיזית ומילולית,
שהם טוענים שהיא חומר פיזי.
אחרים אומרים שהוא הכוונה להמנע
וזרעיה, כאשר היא ממשיכה בתודעתך.
לכן יש לאסכולות שתי עמדות:
זאת של הגבוהות וזאת של הנמוכות.**

זוהי, הכוונה לטבעם הבסיסי של נדרי השחרור האישי, קרמה פיזית ומילולית. לפי האסכולה של האבידהרמה קרמה זו היא סוג של חומר פיזי שהוא בלתי נראה ובלתי נתפס. גם אסכולת המסקנה של המדיאמיקה טוענת שזהו חומר פיזי, אבל הם טוענים שזה חומר פיזי ששייך לשער לעולם התופעות. האחרים – כלומר הסוטריים, האסכולה של תודעה בלבד, והחלק העצמאי של דרך האמצע – טוענים שזוהי הכוונה המתמשכת להמנע (ממעשים רעים) והזרעים של כוונה זאת. ועל כן פסוק זה מסביר שאפילו באסכולות הבודהיסטיות שלנו, קיימות שתי עמדות שונות בנושא זה: זאת של האסכולות הגבוהות וזאת של הנמוכות.

"החומר הפיזי שהוא בלתי נראה ובלתי נתפס" שהוזכר כאן, מוסבר באופן הבא: ברגע הראשון שבו נלקחים הנדרים, טבעם הוא צורה שמשדרת את הכוונה של מי שלוקח את הנדרים. לאחר מכן, טבעם הוא זה של צורה שאינה משדרת כוונה זאת. מצד שני, "הכוונה להמנע (ממעשים רעים)" מוסברת כמשהו מנטלי, ו"זרעיה" הם משהו משתנה שאיננו פיזי אך גם איננו מנטלי. אלו הן, אם כך, שתי ההשקפות.

החלוקה של הנדרים

להסביר על החלוקה לקבוצות של נדרי השחרור האישי יש שני חלקים: החלוקה עצמה של נדרי השחרור לקטגוריות שונות, וקיבוץ הנדרים לקבוצות השונות.

החלוקה של נדרי השחרור האישי מופיעה בשורות הבאות:

**השוהים קרוב,
גברים ונשים הקרובים לחסד,
דרך החסד לגברים ונשים,
בקיאות בחסד,
נשים וגברים המבקשים את החסד.
אלו שמונת הסוגים של השחרור האישי.**

הנדרים ליום אחד נקראים "שוהים קרוב" כי הם עוזרים לך להתקרב לנירוונה, במובן שהם מביאים אותך אליה. נדרי חיים של מי שאינם נזירים, נשים וגברים, נקראים "קרובים וקרובות לחסד" כי הם עוזרים להיות קרוב לחסד, שכאן משמעותו נירונה. הנדרים של נזיר או נזירה טירוניים נקראים "דרך החסד" כי אלו שנטלו על עצמם נדרים אלו עלו על הדרך, כלומר הנתיב, שמוביל לחסד, שוב הכוונה לנירוונה. הנדרים של נזירה בשלב הביניים נקראים "בקיאות בחסד" כי נשים אלו משיגות בקיאות בתריסר החוקים, כדי שיוכלו לשמור את הנדרים של נזירה מלאה. נזירים ונזירות מלאים נקראים "מבקשי חסד" כי הם מבקשים, כלומר מחפשים, את המצב של חסד, נירונה. בפסוק זה אם כן מונה ג'ה צונגקפה את שמונת הסוגים של נדרי השחרור האישי.

קורס ACI מס' 9: חיי המוסר

מקראה רביעית: תאור כללי של הנדרים, חלק ראשון

הקטע הבא הוא הסעיף העיקרי השני של השמש, שחובר ע"י החכם גולצ'ו דהרמה בהדרה (1772-1851) בתור ביאור לטקסט תמציתי האוקיגוס של הוינאיה, סיכום של הלימוד על הוינאיה מאת ג'ה צונגקפה (1357-1419).

קיבוץ של הנדרים לקבוצות מצוי בשורה:

**שלוש קבוצות הנדרים הראשונות
נועדו למי שאינם נזירים;
חמש האחרונות - למי שהם נזירים.**

יתר על כן, אפשר לקבץ את שמונת הקבוצות של נדרי החופש שהוזכרו כאן לשתי קבוצות יותר כלליות, לפי סוג האנשים שיכולים להתחייב להם: מי שאינם נזירים ונזירים. קבוצת הנדרים של מי שאינם נזירים כוללת את השלוש הראשונות: נדרים ליום אחד, נדרי חיים לגברים שאינם נזירים, ונדרי חיים לנשים שאינן נזירות. קבוצת הנדרים של נזירים כוללת את חמש האחרונות: נזירים טירונים, נזירות טירוניות, נזירות בשלב הביניים, נזירות מלאות, ונזירים מלאים.

תאור מפורט של הנדרים

התאור המפורט של שמונת הסוגים של נדרי החופש מתחלק לשש קבוצות: נדרים ליום אחד, נדרי חיים למי שאינם נזירים, נדרים לנזירים ונזירות טירונים, נדרים לנזירות בשלב הביניים, נזירות מלאות, ונזירים מלאים.

נדרי ליום אחד

הסעיף הראשון, הסבר על נדרים ליום אחד, כולל שני נושאים: פרוט של מהם נדרים ליום אחד, ותאור תמציתי של שמונת המרכיבים שעליהם אדם מתחייב לוותר. השורה הבאה של טקסט המקור מפרטת נדר זה:

**נדרי ליום אחד הלא הם וויתור על שמונה:
ארבעה הבסיסיים וארבעה המשניים.**

נדרי ליום אחד הנם הבטחה לוותר, למשך עשרים וארבע שעות, על שמונה רכיבים שיש לזנוח: פעילות מינית ושאר החלקים של ארבעת הבסיסיים, וכן שמוש במושבים גבוהים או יקרים, וכל השאר של ארבעת הרכיבים המשניים. ניתן לקבל נדרים להזה ממז שכבר נטל אותם, ואשר נטל על עצמו ומקיים או את נדרי החיים של מי שאינו נזיר, או אחד מנדרי החופש הגבוהים יותר.

שמונת הרכיבים שיש לזנוח מנויים בשורות הבאות:

**ארבעת הבסיסיים כוללים
פעילות מינית, לקחת את אשר לך לא ניתן,
קטיעה של חיים, ואמירה של שקרים.
ארבעת המשניים הם מושבים גבוהים,
שתיית אלכוהול, ריקוד וכו',
מחרוזות וכו', ואכילה אחר שעת הצהריים.**

ארבעת הבסיסיים כוללים: פעילות מינית, לקיחה של מה שלך לא ניתן ושהוא בעל ערך, קטיעת חיים של אדם או עובר אנושי, ואמירת שקרים אודות תובנות רוחניות. ארבעת המשניים הם: 1. שימוש במושב או במיטה יקרים, העשויים מאבנים יקרות או מחומר יקר אחר, או שגובהם יותר מאמה. 2. שתיית אלכוהול או כל חומר מותסס או מרקחת שגורם לשכרות או שלהוב. 3. רקודים וכו', שמתייחס לשירה או נגינה, או מחרוזות וכו', שמתחסס לענידת תכשיטים או איפור. ולבסוף 4. אכילה לאחר שעת הצהריים.

נדרי חיים של מי שאינם נזירים

ההסבר של נדרי החיים של מי שאינם נזירים כולל שתי נקודות: הפירוט של הנדר, והסבר של הסוגים השונים של הנדר. נתחיל בפרוט של הנדר.

**נדר החיים של מי שאינם נזירים
מהווים וויתור על חמישה דברים:
הריגה, גניבה, אמירת כזב,
ניאוף, ושתיית משקאות משכרים.**

הנוהל של נטילת נדרי החיים למי שאינם נזירים הוא כדלקמן: בנוכחות של נותן נדרים שנטל על עצמו לפחות אותה רמה של נדרים, נוטל הנדר מתחיל בלקיחת מקלט באופן פורמלי. אחרי כן באה הבטחה לוותר למשך כול החיים הנוכחיים על שבירת חמשת החוקים הבסיסיים ועל מעשים שאינם הרמוניים עם הכללים שקשורים בלקיחת מקלט. חמשת החוקים כאן הם לוותר על הריגה של אדם או עובר אנושי, לגנוב משהו בעל ערך (ששווה יותר משקל או שניים), לכנב בנוגע להשגיך הרוחניים, לנאוף ע"י קיום יחסי מין עם מי שיש להם בן זוג אחר, ולשתות אלכוהול או כול חומר משכר.

הסוגים השונים של נדרי החיים של מי שאינם נזירים מובאים בפסוק הבא:

**שמירה של אחד, או כמה, או רובם,
או שמירה של כולם.
שמירה על פרישות, וכללי המקלט
למי שאינם נזירים: אלו הם הששה.
הם כוללים הסכמה, בהתאמה,
לוותר על אחד, או שניים, או שלושה
מבין ארבעת הבסיסיים.
וויתור על ניאוף וכול פעילות מינית,
או לשמור על כללי המקלט בלבד
למי שאינם נזירים.**

ישנם שישה סוגים של אנשים שיש להם נדרי חיים של מי שאינם נזירים: אלו ששומרים רק מרכיב אחד של ארבעת החוקים הבסיסיים, אלו ששומרים כמה, אלו ששומרים את רובם ואלו ששומרים את כולם, אלו ששומרים פרישות, ואחרונים הם מי שנקראים "אנשי מקלט שאינם נזירים" ששומרים על כללי המקלט בלבד.

ששת הסוגים של נדרים של מי שאינם נזירים מהווים הסכמה לשמור, בהתאמה, על אחת משש קבוצות הנדרים שמובאות בטקסט המקור. הקבוצה הראשונה של מי שאינם נזירים מתחייבים להמנע מהריגה או כול נדר אחר מבין ארבעת הבסיסיים. הקבוצה השנייה של מי שאינם נזירים מתחייבים להמנע משניים מבין ארבעת החוקים הבסיסיים, והשלישית - על שלושה. הקבוצה הרביעית של מי שאינם נזירים מתחייבים להמנע מכול החמישה, וזה כולל ניאוף. הקבוצה החמישית הם מי שלקחו על עצמם בנוסף להמנע מכול פעילות מינית. הקבוצה הששית של מי שאינם נזירים מתחייבים רק ללכת למקלט בשלושת היהלומים. כול מי שאינם נזירים והם בעלי נדרי חיים, מתחייבים להמנע מצריכת חומרים משכרים ולשמור על כללי המקלט בשלושת היהלומים.

הספר "ביאור על שמונת נדרי החיים של מי שאינם נזירים" וכן הספר "המרגלית של כוונתם האמיתית של בעלי הסגולה" מזכירים סוג נוסף של בעלי נדרי חיים שאינם נזירים, שנקרא "גומי". המילה "גומי" בסנסקריט משמעותה "הנכבד". לפי צונאוה, זהו נדר שמוכר במערכת של אסכולת הרוכ², ומתיחס למי שעושים את גלימות הנזיר או "הנכבד", ונוטלים מידי יום ביומו את הנדרים ליום אחד, למשך כול חייהם. בטקסט זה שלפנינו מורנו היקר אינו מזכיר נדר זה במפורש, כנראה בגלל שאינו כלול במערכת של האסכולה הכוללנית³. לובסג פלדן ישה הנכבד טוען שהמתורגמן הגדול גו מזכיר סוג "יותר נעלה" של מי שאינם נזירים. ענין זה מצריך מחקר נוסף בעתיד.

נדרי הנזיר הטירון

החלק השלישי של נדרי המתחיל כולל שני נושאים: פירוט של נדרי הנזיר הטירון, ותאור הכללים של הנזיר הטירון. הפירוט של נדרי הנזיר הטירון מבוטא בשורות הבאות:

נדרי הטירון הם וויתור על עשרה: ארבעה בסיסיים וששה משניים.

נדרי הנזיר הטירון מהווים הסכמה לוותר, למשך שארית חייו, על עשרה דברים שונים: ארבעת הבסיסיים של הריגה וכו', וששת המשניים של ריקודים וכו'. נדרים אלו יש לקחת עם מוטיבציה של תפנית, בנוכחות נותן נדרים, עוזר לטקס, ומנין חוקי של נזירים/ות.

התאור של נדרי הנזיר הטירון ניתן בשורות הבאות:

**המשניים הם ששה, ע"י חלוקה לשניים:
ריקודים וכו', ומחרוזות וכו';
התוספת של התעסקות בכסף נותנת שלושה.
כדי להגיע לשלוש עשרה דברים שעליהם יש לוותר
יש להוסיף לקודמים את שלוש המכשלות:
המנעות מתחינה לנותן הנדרים,
וויתור על הופעה של מי שאינו נזיר,
ושמירת הופעה של נזיר או נזירה.**

מספר הנדרים המשניים הוא ששה, והוא מחושב באופן הבא: ראשית, הנדר של המנעות מריקודים וכו' ומחרוזות וכו' מופרד לשני נדרים. לזה מוסיפים את הנדר של אי התעסקות עם כסף, כך שיחד יש שלושה. אם נוסיף לאלו את השלושה שקשורים לשתיית אלכוהול, אכילה אחרי שעת הצהריים, ושמוש במושבים גבוהים או יקרים, הרי שבסכום יש שישה.

ע"י הוספת אלו לארבעת נדרי הבסיס שאוסרים הריגה, גניבה, פעילות מינית, ושקר, מתקבלים עשרה דברים עיקריים שעליהם יש לוותר. (ג'ה צונגקפה אינו מזכיר כאן במפורש חלק מששת המשניים וכן את ארבעת הבסיסיים, כיוון שכבר דן בהם בקטע שעוסק בנדרי ליום אחד.)

בנוסף מעל ומעבר לעשרה אלו אנו מוסיפים את שלוש המכשלות: המנעות מתחינה למי שנתן את הנדרים, לא לוותר על הופעה של מי שאינו נזיר, ולא לאמץ הופעה כנזיר. כך אנו מגיעים למספר כולל של שלושה עשר. הנדרים של הנזיר הטירון מהווים וויתור על שלושה עשר אלו, שידועים בתור "עבירות על נדרים שנלקחו ישירות מידי נותן הנדרים".

² אסכולה בודהיסטית עתיקה הנקראת Mahasanghika. השושלת של אסכולה זו נכחדה. מה שציינ אותה לעומת אסכולות אחרות היא האינטרפרטציה השמרנית יותר שלהם של חוקי הווינאיה.

³ Sarvaastivada. אחת מארבע האסכולות הראשיות של הווינאיה בהודו, הטוענת שכל התופעות קיימות בכל שלושת הזמנים.

קורס ACI מס' 9: חיי המוסר

מקראה חמישית: תאור כללי של הנדרים, חלק שני

הקטע הבא הוא הסעיף העיקרי השלישי של השמש, שחובר ע"י החכם נולצ'ו דהרמה בהדרה (1772-1851) כביאור לטקסט תמציתי האוקיגוס של הוינאיה, סכום של הוראות הוינאיה ע"י ג'ה צונגקפה (1357-1419). שימו לב שכאשר מופיע בטקסט (...), סימן הוא שישנם נדרים ספציפיים שתאורם הושמט, שכן אין ללמד חומר זה למי שלא הוסמכו לנזירות.

נדרים של נזירה בשלב הביניים

ההסבר של הנדרים של נזירה בשלב הביניים כולל שני נושאים: פירוט הנדרים, ותאור של ההתחייבויות של נזירות בשלב הביניים.

הפרוט של נדרים אלו נמצא בשורות הבאות של טקסט המקור:

**הנדרים של נזירה בשלב הביניים
כוללים וויתור על ששת החלקים הבסיסיים
וכן על ששת החלקים המשניים,
זאת לאחר קבלת נדרי הנזירים הטירוניים.**

נדרי הנזירה בשלב הביניים נלקחים לאחר שקבלה את הנדרים של נזירה טירונית בצורה טהורה כפי שהוסברו קודם. יש לקחתם עם מוטיבציה של תפנית, מנותנת נדרים, וגם ראש הטכס חייבת להיות אישה, בנוכחות מניין חוקי של נזירים או נזירות.

הנדרים של נזירה בינונית הם הסכמה לוותר למשך שנתיים על תריסר דברים. ראשית יש לוותר על ששה חלקים (או פעולות) בסיסיים, כגון ללכת ברחוב ללא ליווי הולם. כמו כן יש ששה חלקים משניים, כגון החזקת כסף. תאור הנדרים הללו נמצא בשורות הבאות:
(...)

שמירת הכללים הבאים מהווה וויתור על ששת הדברים הבסיסיים שמנוגדים לנדרים של נזירה בשלב הביניים:
(...)

שמירת הכללים הבאים מהווה וויתור על ששת הדברים המשניים שמנוגדים לנדרים של נזירה בשלב הביניים:
(...)

מרביתו של הטקסט של הפסוקים בנקודה זאת נמצא ב"אוסף של כתבים" ובביאור שלו. כמה מקרים של אי התאמה במילים נובעים כנראה מהבדלים בתרגום מסנסקריט.

נדרים של נזירה מלאה

החלק החמישי עוסק בפירוט הנדרים של נזירה מלאה. טקסט המקור בענין זה הוא כדלקמן:

**הנדרים של נזירה מלאה כוללים וויתור
על שלוש מאות ששים וארבעה דברים שונים:
שמונה המפלות ועשרים שאריות,
שלושים ושלוש נפילות של וויתור,
מאה ושמונים נפילות פשוטות,**

**אחד עשר מעשים לוודוי אישי,
ומאה ושתים עשרה עברות.**

הנדרים של נזירה מלאה כוללים וותור על שלוש מאות ששים וארבעה דברים שונים, המתחלקים לקבוצות הבאות:
(...)

הנזירה מסכימה לוותר על הדברים הללו, ולשמור על קוד התנהגות זה למשך כול חייה. במשך טכס קבלת הנדרים, היא מבקשת ארבעה דברים שונים, בנוכחות אשה הנותנת את הנדרים, אשה שמנהלת את הטכס, ושתי קבוצות של בעלי נדרי נזירות, על פי המניין הדרוש. היא נוטלת את הנדרים מתוך מוטיבציה של תפנית.

נדרים של נזיר מלא

החלק הששי הוא פרוט של הנדרים של נזיר מלא, ונמצא בשורות הבאות:

**הנדרים של נזיר מלא כוללים וויתור
על מאתיים חמישים ושלושה דברים שונים:
ארבע המפלות ושלוש עשרה שאריות,
שלושים נפילות של וויתור,
תשעים נפילות פשוטות,
ארבע מעשים לוודוי אישי,
ומאה ושתים עשרה עברות.**

הנדרים של נזיר מלא הם, או כוללים וויתור על מאתיים חמישים ושלושה דברים שונים, או שמירה על אוסף כללים שכזה. הדברים שעליהם אדם מוותר כוללים את הקבוצות הבאות:
(...)

הנזיר המלא מסכים לוותר על הנפילות הללו, ומתחייב לקיים את אוסף כללי ההתנהגות הנ"ל למשך כול חייו. זה נעשה ע"י טכס מלא של קבלת נדרים של זמננו, אשר הוא מלא וללא מתום, מבוצע בנוכחות נותן נדרים, מנהל הטכס, ומנין נזירים מלאים. הנזיר מקבל על עצמו את הנדרים מתוך מוטיבציה של תפנית.

לבסוף, מובא הסבר של השמות של קבוצות העברות והנפילות. המילה "בסיס" משמשת לתאר את המעשים החמורים ביותר שפוגעים בנדרים. "מפלה" נקראת כך משום שכאשר אדם עושה עברה מקבוצה זאת, הריהו נוחל מפלה מידי האויב של נגעי הרוח ומה שקשור בהם. ה"שאריות" נקראים כך כי כאשר אתה עובר עברה מקבוצה זאת, עדיין נותרת שארית קטנה של הנדר, שמאפשרת לחדש אותו.

"נפילה של וויתור" נקראת בשם זה כי כדי לחדש נדר כזה לאחר עברה מקבוצה זאת, יש צורך תחילה לוותר על אובייקט מסוים. "נפילה" נקראת כך כי היא גורמת למי שעובר אותה ללידה בעולמות הנמוכים. "מעשים לוודוי אישי" כוללים פעולות מוטעות, שכדי לטהר אותן חייב הנזיר להתוודות עליהן אחת לאחת (ואין די בוודוי הכללי הדו-שבועי). "עברות" או מעשים רעים נקראים כך כי האדם עשה דבר מה שאיננו טוב. "מכשולים" קבלו שם זה כי הם מהווים מכשול לפיתוח נוסף של הסגולות הטובות.

"מעשה רע" (באופן מילולי, "מעשים שאינם מומלצים") קבלו שם זה משום שהם גורמים לתוצאות בלתי נעימות. "מעשי עוולה" (באופן מילולי, "מעשים שאין לתאר במילים") נקראים בשם זה כי בנוכחות ישויות קדושות לא היינו מסוגלים להודות שעשינו אותם.

קורס ACI מס' 9: חיי המוסר

מקראה ששית: נטילה ושמירה של הנדרים

הקטע הבא הוא הסעיף העיקרי האחרון של השמש, שחובר ע"י החכם נגולצ'ו דהרמה בהדרה (1772-1851) כביאור לטקסט תמציתי האוקיגוס של הוינאיה, סכום של הוראות הוינאיה ע"י ג'ה צונגקפה (1357-1419).

מי רשאי ליטול את הנדרים

החלק הרביעי הוא הסבר על סוגי האנשים שיכולים ליטול את נדרי החופש. טקסט המקור בנקודה זו אומר:

**רשאים ליטול את שמונת הסוגים
של נדרים של חופש אישי
זכרים ונקבות בכל שלוש היבשות,
דזמבו וכל השאר,
אבל לא בקול האימה.
אינם רשאים חסרי כוח גברא,
סריסים, דו-מיניים, וכדומה.**

ישנם חמישה סוגי סתמיים זכרים, ואלו הם: "סתמי מלידה" הוא מי שנולד לא כזכר ולא כנקבה. "סתמי חודש" הוא מי שנהפך לאישה במשך חצי חודש ובחצי השני נהפך לאיש. "סתמי של מגע" הוא מי שאבר מינו מתבלט החוצה רק כאשר הוא חבוק עם אחר. "סתמי של קנאה" הוא מי שאבר מינו מתבלט החוצה רק כאשר הוא רואה אחרים מקימים יחסי מין, או כאשר הוא רואה אבר מין של מישהו אחר ומתקנא בו. "סתמי ע"י סרוס" הוא מי שאיבד את אבר מינו בגלל מחלה או בגלל שחתכו אותו.

יש גם חמישה סוגי סתמיים נקבות, ואלו הם: "סתמית דו-מינית" הוא הרמפרודיט שהוא בעיקר נקבה, ושיש לה אברי מין של גבר וגם של אישה. "סתמית בגלל חבור" זאת אשה שבגלל מחלה הנרתיק והחלחולת שלה מחוברים. "סתמית שתמיד יש לה וסת" מתיחס לאישה שתמיד יש לה וסת. "סתמית שאף פעם אין לה וסת" היא אישה שאף פעם אין לה וסת. "סתמית שאינה פוריה" זאת אישה שיש לה אבר מין של אישה, אבל לא את האנרגיה המינית של אישה.

האנשים שיכולים ליטול על עצמם את שמונת הסוגים של נדרי החופש שהסברתי קודם, הם זכרים או נקבות, שגרים על שלוש היבשות דזמבו, גוף גדול, רועי בקר, אבל לא אלו שגרים על היבשת הצפונית קול אימה, או שתי תת היבשות שלה. הסוגים הבאים של יצורים אינם יכולים לקבל את הנדרים:

חסרי כוח גברא, במובן שאינם יכולים לקיים יחסי מין,

סתמיים, שכוללים חמישה סוגים של סתמיים זכרים (סתמי מלידה, סתמי חודש, סתמי של מגע, סתמי של קנאה, וסתמי ע"י סרוס), וחמישה סוגים של סתמיים נקבות (סתמית דו-מינית, סתמית בגלל חבור, סתמית שתמיד יש לה וסת, סתמית שאף פעם אין לה וסת, סתמית שאינה פוריה)

וכן דו-מיניים, שיש להם אברי מין גם של זכר וגם של נקבה.

גם כול האנשים הבאים אינם יכולים לקבל את הנדרים: מי שבצע מעשה מידי⁴, מתחזה שמנסה ללמוד על המסורת מסיבות משלהם, מי שהם בעלי השקפות שגויות, או אחרים כגון אלה.

⁴ אלו הם מעשים שיביאו בבטחה לידה בגיהנום מייד לאחר חיים אלו: הריגת אם, הריגת אב, הריגת ארהט, נסיון להרוג את הבודהה ופילוג בסנגהה (דהיינו: התנהגות או דבור מפלג, הגורם להרחקת תלמידים ממוריהם הרוחניים)

כיצד מאבדים את הנדרים

החלק החמישי דן בדברים שעלולים לגרום לאבוד את הנדרים. יש לו שני חלקים: הסבר על מה בעצם גורם לאבדן הנדרים, והסבר על העמדה של האסכולה הבודהיסטית שלנו בקשר לזה.

לחלק הראשון יש שני חלקים משלו: הסבר של הסיבות "המשותפות" שיגרמו לאבדן כול אחד משמונת הסוגים של נדרי החופש, וכן הסבר של סיבות ספציפיות שיגרמו לאבדן נדרים מסוימים.

הדיון על הראשון מהשניים נמצא בשורות הבאות של טקסט המקור:

**ישנן שתי סיבות לאיבוד הנדרים.
המשותפות הן החזרה, מוות ומעבר,
הופעה של שני האיברים,
שנוי שלוש פעמים,
וגדיעת עצם שורשו של החסד.**

שתי הסיבות לאבוד הנדרים הן הסיבות המשותפות שגורמות לאבדן כול אחד משמונת הסוגים של נדרי החופש, והסיבות הספציפיות שגורמות לאבדן סוגים מסוימים של נדרים. הסיבות המשותפות הן הבאות:

החזרה של הנדרים ע"י השמעת המילים בטכס להחזרתם, כאשר אתה אומר "אני מחזיר את נדרי..." וכך הלאה בנוכחות נזיר מלא וכדומה,

מוות ומעבר אל הלידה הבאה,

כאשר שני אברי המין, גם של גבר וגם של אישה, מופיעים על גופך בו זמנית,

שנוי מין שלוש פעמים,

או גדיעת עצם שורשו של החסד ע"י החזקה בהשקפות שגויות.

הסיבות הספציפיות לאבדן נדרים מסוימים מוסברות בשורות הבאות:

**מצאת שאינך בן עשרים,
הסכמה לקיים, וסיומו של יום –
אלו הסיבות הספציפיות בהתאמה
לנדרים של נזירים ונזירות מלאים,
נדרים של נזירות בשלב בינוני,
ונדרים ליום אחד.**

הסיבות הספציפיות לאבדן את הנדרים של נזירים מלאים, נזירה בשלב בינוני, ונדרים ליום אחד הם, בהתאמה, שלושת הבאים:

טרם הגעת לגיל עשרים כאשר נטלת נדרי נזיר מלא, אבל חשבת שכן, ואחר כך התברר לך שהיית צעיר מידי ואפילו עכשיו כשזה התברר לך טרם מלאו לך עשרים (זמן שהיית ברחם נחשב לצורך קביעת גיל עשרים),

הסכמה לקיים יחסי מין עם גבר,

וסיומו של היום (כלומר, פרק של עשרים וארבע שעות) שזה משך הזמן שבו התחייבת לשמור על הנדר.

החלק השני, הסבר של העמדה של האסכולה הבודהיסטית שלנו בקשר לאופן שבו מאבדים את הנדרים, מתואר בשורות הבאות של טקסט המקור:

**יש טוענים שאתה מאבד את הנדרים
אם התרחשה עבירה בסיסית
או אם הדהרמה הקדושה בירידה.
המפרטים הקשמירים טוענים
שכאשר בעל נדרים עובר עברה בסיסית,
הריהו כמישהו עשיר ששקע בחובות.**

אלו מהאסכולה הסותרית של הבודהיזם, אחת הקבוצות של אסכולת המפרטים הידועה בשם "תחת השמש", וכן קבוצות בודהיסטיות אחרות, טוענים שאם התרחשה עבירה בסיסית כלשהי, אתה מאבד את נדריך. אחרים, כולל "בעלי הגלימות האדומות" (אחת משמונה עשרה הקבוצות באסכולת המאזינים) טוענים שאם הדהרמה הקדושה של הבודהה בעולם נמצאת בירידה, מאבדים את הנדרים.

אבל אלו מהחטיבה הקשמירית של אסכולת המפרטים אינם מסכימים שעבירה בסיסית גורמת את אבדן נדריך. הם טוענים שאם מישהו כגון נזיר מלא עם נדרי חופש כיאות בצע את אחת העברות הבסיסיות כגון הריגה, הרי שהוא בלתי מוסרי מכיוון שלא עצר בעד עצמו מלהרוג, אבל הוא עדיין מוסרי במובן שהוא נמנע מגניבה וכדומה. הם טוענים שאם כך הוא כמו מישהו עשיר ששקע בחובות. מנקודת המבט שיש לו חוב, הוא עני, אבל מנקודת המבט שיש לו ממון, הרי שהוא עשיר.

האחים אסנגה, וכן אחרים, אינם מסכימים עם הדעה שאתה מאבד את נדריך כאשר הדהרמה הקדושה של הבודהה מתדרדרת בעולם. העמדה שלהם היא שאפילו אם הדהרמה הקדושה של הבודהה תדרדר, אלו שטרם נטלו נדרים לא יוכלו לקבל נדרים חדשים, אבל אלו שכבר נטלו נדרים לא יאבדו אותם.

התועלת והברכה של שמירה על הנדרים

החלק השישי עוסק בתועלת שאתה מפיק משמירת נדרי החופש האישי. זה יוסבר בשני חלקים: הסבר של התועלת שאתה מפיק משמירת נדרי החופש האישי, ועידוד לשמור את הנדרים שנותנים לך תועלת מבורכת זו.

הראשונה מהשתיים מתוארת בשורות הבאות של טקסט המקור:

**שמירת נדרים אלו, כך נאמר,
תביא לתוצאה הזמנית
של לידה טובה כאל או אדם,
ובסופו של דבר מושגות
כל שלוש ההארות.**

בכול הכתבים הפתוחים והסודיים של הבודהה, ובביאורים עליהם, מצויין פעמים רבות שאם אדם שומר היטב על שמונת הסוגים של נדרי החופש האישי שתוארו כאן, אז הוא או היא ישיגו תוצאה זמנית של לידה כאל או אדם, וכן תוצאה אולטימטיבית של "הטוב המוחלט", שמתייחס לאחד משלושת הסוגים של הארה: הארה של מאזינים, הארה של בודהות שהגיעו בעצמם, והארה מלאה שאין למעלה ממנה.⁵ בפרט, כך טוען הטקסט שנקרא "כניסה לדרך האמצע"⁵,

אין שום דרך אחרת להשיג את הטוב המוחלט

⁵ Madhyamakaavatara, חבורו הקלאסי והידוע של החכם ההודי Master Chandrakirti מן המאה השמונת לספירה.

ולידה בעולמות הגבוהים
של יצורים רגילים,
של מי שנולדו מדיבור⁶
של מי שמחויבים להגיע להארה בכוחות עצמם,⁷
ולבסוף אלו שהם הנסיכים של כל הבודהות המנצחים⁸
מאשר חיים על פי עקרונות המוסר.

העידוד לשמור על הנדרים שהם בעלי תועלת כה מרובה מופיעה בטקסט המקור בשורות הבאות:

**ולכן אלו מכם שמוכנים לעשות המאמץ
צריכים לנסות ולשמרם תמיד, ומתוך כבוד.**

התועלת והברכה שתוארו לעיל, עצומה היא לאין שעור, ולכן אלו מכם שמוכנים לעשות מאמץ (שמשמעותו – אלו מכם ששואפים להקנות משמעות לחיים של שפע ופנאי ומלאי הזדמנות רוחנית שהגתם), צריכים לעשות שני סוגי מאמץ: לשאוף תמיד, כול הזמן, ועם רגשות כבוד. לשמור על הנדרים: לנצחם כפי שאנו שומרים על חיינו, ולהקדיש לכך את כול אוננו ומאודנו.

הסיום

הסיום של באור זה שלי כולל שני נושאים: הקדשת החסד של חבר טקסט המקור, ולבסוף – הקולופון.

הקדשת החסד

הקדשת החסד בטקסט המקור מופיעה בשורה הבאה

**בזכות החסד שעשיתי כאן
לו תשהה כול ברייה, לעולם,
בפעילות טהורה.**

כאן מקדיש ג'ה צונגקפה את כול החסד שצבר ע"י חבר היצירה, זאת שידועה כ"תמצית האוקינוס של הוינאיה". הוא מקדיש את החסד לכול הבריות, למספר יצורים אינסופי ששווה בגודלו למרחב.

מרגע זה ואילך, ולתמיד, לו תשיג כול ברייה חיים מלאים במשאבים ובהזדמנויות. ואז לו יזכו להכנס בשער של תורתו של הבודהה, וישמרו על מוסריות ללא דופי של פעולות טהורות. ובכך לו יזכו להשיג במהירות את ההארה של המנצחים בעלי ידע כל!

הקולופון

הקולופון של הטקסט של ג'ה צונגקפה הוא כדלקמן:

⁶ הכוונה למאזינים, מתרגלים השואפים להשיג שחרור אישי מסבל.
⁷ הכוונה ל"בודהות שהגיעו בעצמם", מתרגלים המשיגים נירוונה בכוחות עצמם, לאחר שלמדו עם הרבה מורים בגלגולים קודמים.
⁸ זהו כינוי לבודהיסטות, אלו הנמצאים בדרכם להארה המלאה של הבודהה.

**בזאת מסתיים החבור
"תמצית מקוצרת של אוקינוס הוינאיה",
הצגה של הנדרים של חופש אישי,
שחברה ע"י המשורר הגדול,
צונגקפה המהולל שבא מהמזרח,
שידוע גם בשם לובסנג דרקפה, ואשר נולד
בקצה המרוחק ביותר של ארץ השלגים.**

כעת אגיש הסבר מפורט של הקולופון. בטקסטים טיבטיים, משתמשים במילה "צ'ה" (שמתורגמת כ"בזאת מסתיים" בעברית) לציין את הסוף של גוף הטקסט. המשמעות המילולית של הביטוי "הנדרים של חופש אישי" כבר הוסברה קודם. זוהי הצגה: חיבור שמציג בשלמות – באופן ישיר או בלתי ישיר כפי שמתאים לנושא – כיצד נוטלים את הנדרים אם טרם ניטלו, כיצד לשמור על נדרים שניטלו, וכיצד לשקם אותם אם קרה שהם נפגמו. זהו לימוד משכנע וחסר תקדים של הנושא, ויש לו שם מאוד מיוחד.

למילה "וינאיה" שבשם הטקסט יש משמעות מיוחדת. הנושא של אותו החלק של הקנון הבודהיסטי שעוסק בווינאיה⁹ הוא המוסריות שקשורה בויתור על שבעת המעשים הרעים, וכן על כל מה שקשור בהם. מוסריות זו "ממשעת", או מאלפת את נגעי הרוח, וכן פועלת "למשמע" או לרסן את החושים. זוהי לכן הסיבה שהנושא נקרא "וינאיה".

החלק הזה של הקנון הבודהיסטי, הוינאיה, תואר באופן הבא ב"סוטרות על נדרי החופש האישי":

הדבר שקראנו חופש אישי
הוא הוא התמצית והלב שמאפשר
לאותו אגם של מי שלג זכים
שאינו לו גבולות או תחתית,
כל תורת המוסר של הבודהה,
להשאר בעולם.

כדיוק כפי שקשה למדוד את עומקו ורחבו של האוקינוס, כך גם קשה למדוד את עומקם ורחבם של הכללים של התורה הקדושה של הוינאיה – קשה לתפוס את כל ההתחייבויות, ההיתרים, היוצאים מן הכלל, וכו'. וכפי שהאוקינוס הוא המקור האולטימטיבי לכל אבני החן, כך גם כללי הוינאיה מהווים מקור אולטימטיבי לכל התוצאות הטובות של לידה בעולמות הגבוהים ושל טוב. זאת הסיבה שטקסט זה נקרא "אוקינוס".

החפץ היקר ביותר באוקינוס הוא אותה אבן חן הממלאת כל מישאלה, ובאותו האופן הלב החיוני והמדהים של כל התורה של הוינאיה הלא הם נדרי החופש. וכאן בחבורו מתיחס ג'ה צונגקפה גם הוא לנדריים כאל התמצית, תוך שהוא מדגיש ומסביר אותם במכוון.

מצפון ל"מושב היהלום" (המקום בו הגיע הבודהה להארה), שנמצא בארצם של בעלי תובנות (כלומר, הודו) נמצאת הארץ שידועה בכנוי "ארץ השלגים". שלושת המחוזות הצפוניים נקראים ביחד "נג'רי", ארבעת המחוזות המרכזיים נקראים "או-צנג", ושלושת המחוזות הדרומיים נקראים "דוקם".

ג'ה צונגקפה נולד בקצה המזרחי ביותר של ארץ השלגים, כלומר באזור של שלוש הנפות של דוקם הידועות כ- "רמת צונגקה", בגלל הנהר צונגקה שזורם באותו אזור.

⁹ משמעות המילה "וינאיה" היא משמעת.

קורס ACI מס' 9: חיי המוסר

מקראה שביעית: עשרת המעשים הרעים והתוצאות הקרמיות שלהם

הקטע הבא לקוח מתוך 'הספר הגדול על השלבים שבדרך', שנכתב על ידי ג'ה צונגקפה (1357-1419).

כאן, בחלק השלישי, תובא הצגה של התוצאות של המעשים הרעים השונים. להצגה שלושה חלקים, והראשון שבהם עוסק במה שנקרא "תוצאות של הבשלה".

ניתן לחלק כול אחת מעשר הדרכים הקרמיות לשלוש רמות: פחותה, בינונית, וגדולה, לפי העוצמה של שלושת הרעלים. הטקסט "הדרגה העיקרית של הרמות" טוען שהתוצאה של ביצוע עשרת המעשים הרעים, הריגה וכו', ברמה החזקה ביותר, היא לידה בגיהנום; התוצאה של ביצוע המעשים ברמה בינונית היא לידה כרוח תאבה, וברמות הפחותות יותר – לידה כחיה.

"הסוטר על עשר הרמות", לעומת זאת, הופכת את שני האחרונים וטוענת שהתוצאה של הרמות הבינוניות היא לידה כחיה, ומהרמות הפחותות היא לידה כרוח תאבה.

התוצאות הקרמיות "התואמות" הן כדלקמן: אפילו אם הצלחת להמלט מן העולמות האומללים ותוולד כאדם, תצטרך לחוות את התוצאות הבאות, בהתאמה (לעשרת המעשים הרעים):

1. חייך יהיו קצרים
2. לא יהיו לך מספיק אמצעים להתקיים
3. יהיה לך קושי לשמור על בן זוגך מאחרים
4. אנשים לא יאמינו לדבריך, אפילו כאשר תאמר האמת
5. תאבד ידידים בקלות
6. תשמע דברים בלתי נעימים
7. איש לא יקשיב לך
8. האישיות שלך תהיה נשלטת ע"י תאוות
9. האישיות שלך תהיה נשלטת ע"י כעס
10. האישיות שלך תהיה נשלטת ע"י טפשות

ה"פרק על האמת" וה"סוטר על עשר הרמות" טוענים שיש שתי תוצאות קרמיות "תואמות" לכול אחד מהמעשים הרעים, אפילו כאשר מישוה מצליח להוולד כאדם:

1. חייך יהיו קצרים ותחלה בקלות
2. לא יהיו לך מספיק אמצעים להתקיים, וכל מה שיש הוא נחלת הכלל
3. האנשים שסביבך יהיו בלתי מהימנים, לא תוכל לסמוך עליהם, ותמצא עצמך נאלץ להתחרות עם רבים אחרים על בן/בת זוגך
4. אנשים לא יאמינו לך, אפילו כאשר תאמר את האמת, ואחרים תמיד ירמו אותך
5. האנשים סביבך יריבו כול הזמן ביניהם, ויהיו בעלי אופי מפוקפק
6. תשמע הרבה דברים בלתי נעימים, וכשאחרים ידברו אליך זה תמיד יראה לך כאילו הם מחפשים לריב
7. איש אינו מעריך את מה שיש לך לומר – אנשים לא מייחסים ערך רב לדבריך, ואילו אתה עצמך תסבול מחוסר בטחון עצמי
8. האישיות שלך תהיה נשלטת ע"י תאוות, ואף פעם לא תרגיש מסופק עם מה שיש לך
9. אתה מוצא עצמך ללא עזרה, או שלא תצליח למצוא עזרה בשעת הצורך, ואתה תמיד פוגע באחרים או נפגע על ידם

10. אתה הופך לאדם בעל השקפות מזיקות, או שתהיה רמאי

לאמות גדולים בעבר הביעו דעה שהתוצאות הקרמיות "התואמות" הן כאלה שאפילו אם תוולד כאדם, תהנה לבצע מעשים כמו הריגה וכו'. הם אומרים שמה שתואר לעיל כתוצאות תואמות הן למעשה "תוצאות של הבשלה".

התוצאות הבאות נקראות "תוצאות סביבתיות" או "תוצאות דומיננטיות".

התוצאות של הריגה, למשל, תתבטאנה בעולם החיצוני סביבנו. אוכל, משקה, תרופות, יבולים חקלאיים ודברים דומים הם נטולי כוח לעזור, הם מטיב נחות, יש להם ערך תזונתי נמוך ועוצמה חלשה, הם קשים לעכול, וגורמים לך מחלות. משום כך, מרבית היצורים החיים בסביבתך מתים בטרם הספיקו להשלים חיים מלאים.

אם גנבת, היבולים יהיו מועטים ודלים, ואין בכוחם להשביע, הם מתקלקלים, או שכלל אינם מבשילים, בצורות נמשכות זמן רב, או שיש יותר מידי גשמים, היבולים מתיבשים או גוועים.

בגלל התנהגות מינית בלתי מוסרית, אתה גר במקום שבו יש שתן וצואה מסביב, בוץ ולכלוך וזוהמה, הכל מעלה צחנה, וכל הסביבה נראית בלתי נעימה ומכוערת.

בגלל ששקרת, אתה חי בעולם שבו כאשר תשלח ידך בחקלאות או עבודה כלשהי הדורשת שיתוף פעולה – שיתוף הפעולה לא יעלה יפה, העבודה עם אחרים אינה מצליחה, האנשים אינם מסוגלים לעבוד היטב ביחד, ולרוב מרמים זה את זה, ויש פחד, ויש הרבה סכנות מסביב.

בגלל שפלגת בין אנשים בדבורך, הקרקע באזור שבו אתה חי אינה ישרה, מכוסה בהרבה סלעים ובקעים, גבעות ועמקים, הגורמים לקשיים לעבור ממקום למקום, ואתה תמיד מפחד, ויש הרבה סכנות.

בגלל שאמרת דברים קשים, הקרקע במקום שבו אתה חי מכוסה במכשולים כמו גזעי עצים שנפלו, קוצים, אבנים, מצבורי עפר, והרבה דברים חדים כמו שברי זכוכית, הכל מחוספס וקודר, ואין נחלים או אגמים או מעינות של מים, כל האדמה חרבה, מורעלת במלח ובפּוֹרְקָס, לזהטת, אינה ברת שימוש, הסביבה מאיימת ומלאת סכנות.

בגלל שהשחת מילים לריק, הפרות לא גדלים על העצים, או שהם מתחילים לגדול שלא בעונתם, ונראים בשלים כשהם עדיין בוסר, או שהשורשים חלשים, או שהעצים אינם מאריכים ימים. אין מקומות בילוי בחוץ, אין פּרָקִים, אין קרחות יער, אין ברכות קרירות, ויש בסביבה הרבה דברים מפחידים.

בגלל שחמדת את רכוש זולתך, כול דבר טוב שאתה מוצא מתחיל להתקלקל וככל שעובר הזמן תמיד הולך ופוחת, לעולם לא מתרבה, בלי יוצא מן הכלל, כך עם חלוף העונות, והחודשים, ואפילו מדי יום ביומו.

בגלל שאיחלת רע לזולתך, אתה חי בעולם כאוטי, עולם שיש בו מחלות מדבקות, ויש בו רשע, ויש מגפות וסכסוך, יש פחד מצבאות של אומות אחרות, יש הרבה חיות מסוכנות כמו נמרים ואריות, בכל מקום יש הרבה נחשים ארסיים ועקרבים וכן תולעים ארסיות שנושכות; אתה מוקף ברוחות רעות, גנבים ושוודדים, וכדומה.

בגלל שהחזקת בהשקפות שגויות, תחיה בעולם שבו המקור היחיד והנשגב ביותר של האושר (הדהרמה) הולך ונעלם מפני האדמה; עולם שבו אנשים סבורים שדברים שהם בלתי טהורים או דברים שטבעם הוא סבל, הם דברים רצויים שיביאו להם אושר, עולם שאין בו מקלט, אין מי שיעזור, שאין בו דבר שיכול להגן עליך.